

Я. О. Домбровський

старший радник юстиції здобувач кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права

ПРАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ С. П. ШЕЛУХІНА У 1917-1920 рр.

Серед багатьох особистостей, які заклали фундамент української державності на початку ХХ століття, особливе місце займає постать Сергія Павловича Шелухіна — «действительного статского советника», талановитого правника, дипломата, письменника і громадського діяча.

У радянській історіографії відомості про С. П. Шелухіна, його наукові та публіцистичні праці довгий час замовчувалися. Перші публікації, авторами яких є Є. Е. Демчук, А. І. Мисечко, О. В. Токарчук, Я. Б. Турчин, про його наукову та громадську діяльність з'явилися лише у роки незалежної України.

С. П. Шелухін народився в с. Деньга Золотоніського повіту Полтавської губернії (тепер Черкаської області) 6 жовтня 1864

року у дворянській родині. Після успішного закінчення Лубенської гімназії навчався в університеті Св. Володимира, спочатку на фізико-математичному факультеті, а потім перейшов на юридичний факультет, здобувши професію правника, яка, на його погляд, давала максимум свободи і «припала до душі незалежністю судової роботи і становища судді» [1, с. 54].

Певний час працював у судових установах, прокуратурі в різних регіонах України і Бессарабії, де на практиці закріплював теоретичні знання та пізнавав життя трудового народу, не полишаючи юридичних досліджень з наукових проблем, активно друкуючись у періодичних виданнях.

Прибувши до Одеси в 1902 р., С. Шелухін відразу включився в життя українських громад. Часто виступав в «Народній аудиторії». Став членом історико-філологічного товариства при Новоросійському університеті [1, с. 56].

У квітні 1917 р., перебуваючи на Українському національному конгресі в Києві, С. П. Шелухін був обраний до складу Української Центральної ради від Херсонської губернії, де він як досвідчений правник активно включився в процес розбудови української державності, правотворчої роботи, обговорення різних доповідей, складання документів та законів.

Так, зокрема, він виступив з блискучою промовою після доповіді В. Винниченка про діяльність Генерального Секретаріату 13 грудня 1917 р., в якій зауважив, «що він не вважає більшовиків ідейними людьми, бо ідейні люди не посилають війська на своїх братів...» [2, с. 20].

Як правник, С. Шелухін не міг обійти юридичних питань, які гостро стояли у Центральній Раді, зокрема про вибори до Установчих зборів. Виступаючи 14 грудня на засіданні Центральної Ради, «С. Шелухін звернув увагу на деякі недоладності в законі «Про вибори» до Української Установчої Ради. Головна недоладність, яку зазначив промовець, це те, що в виборах, по закону, мають право брати участь всі громадяни Росії» [2, с. 21]. На тому засіданні, обговорюючи закон «Про землю» він «в яскравій промові доводить нездатність та двозначність закону з юридичного боку. Розглядаючи той пункт закону, де говориться про скасування права на землю, бо земля, мовляв, як сонце, як повітря, належить всьому народу, С. Шелухін каже, що за сонце та за повітря не було війни, а за землю були. Вва-

жає, що закон в тій редакції, як зараз, не може бути прийнятий, бо внесе розбрат та анархію» [2, с. 25].

15 квітня на засіданні при обговорюванні законопроекту про статус земельних комітетів С. Шелухін сказав про те, що цілком невідомі функції комісарів, і без розгляду детальної інструкції для них неможливо ухвалювати цей законопроект [2, с. 279].

Працюючи в уряді, С. Шелухін намагався уніфікувати нове українське законодавство і надалі не допустити протиріч у нових законопроектах, що готував уряд, і які іноді не узгоджувалися з вже затвердженими документами.

Це був час кропіткої щоденної праці. Він брав участь у всіх засіданнях Ради Народних Міністрів, а також запрошувався на збори Малої Ради, на яких розглядалися питання правового змісту. В цей час С. Шелухіним були запропоновані законопроект про громадянство УНР, поправки до закону про національно-персональну автономію, проект закону про статус земельних комітетів, зміни до статей закону про Генеральний суд [2, с. 234, 246, 279, 311].

Після приходу до влади гетьмана П. Скоропадського Сергій Павлович був призначений головою української делегації на переговорах з більшовицькою Росією. На цих переговорах, які відбувалися у Києві, він відстоював етнографічний принцип розмежування УНР та РРФСР. Російська сторона ж наполягала на проведенні кордону за адміністративним поділом [3, с. 64].

Вагомим є внесок С. Шелухіна в розробку законодавства про статус державної мови. Розуміючи значення мови для утвердження державності, він 5-6 вересня 1918 р. подає прем'єр-міністрові Ф. Лизогубу записку, яка була першим офіційним документом про державний статус української мови пори Гетьманату. Цим документом він на законодавчому рівні підкреслював важливу роль мови в державотворенні. «Одкидання державної мови — не тільки одкидання національної ознаки української державності, а й величезна неповага до душі і совісті народу, до самої української народності» [4, с. 90].

За Директорії в уряді В. Чеховського С. Шелухін займає посаду міністра юстиції та одночасно Генерального прокурора України, де продовжував активну правотворчу та дипломатич-

ну роботу, будучи членом делегації на конференції в Парижі в 1919 р. [4, с. 87].

Із 1921 р. С. Шелухін жив за кордоном. Був професором Українського вільного університету у Відні, потім Празі, викладав теорію права та інші спеціальні юридичні дисципліни. Помер 25 грудня 1938 року.

Література

1. Вінцовський Т. С. Чорноморська хвиля Української революції: провідники національного руху в Одесі у 1917-1920 рр. [Текст] : монографія / Т. С. Вінцовський, О. Є. Музичко, В. М. Хмарський та ін. ; відп. ред. В. М. Хмарський. — Одеса : ТЕС, 2011. — 586 с.
2. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали у двох томах [Текст]. — К., 1997. — Т. 2. — 420 с.
3. Табачник Д. В. Історія української дипломатії [Текст] : навч. посібник / Д. В. Табачник. — К. : Либідь; Х. : Фоліо, 2009. — 888 с.
4. Демчук М. Сергій Шелухін — Генеральний прокурор України [Текст] / М. Демчук // Вісник прокуратури. — 2001. — № 3. — С. 86-90.